

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.2.76](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.76)

УДК 339.5: 634.73 (477)

Л. М. Галат,

*к. е. н., доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон, Україна
ORCID ID: 0000 0003 0075 9730*

СВІТОВИЙ РИНОК ЯГІД: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

L. Galat

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management and Information Technologies, Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

WORLD BERRIES MARKET: CURRENT TRENDS AND PROSPECTS FOR UKRAINE

В статті визначено сучасні тренди розвитку світового ринку свіжих ягід та ягідної продукції та визначено місце і перспективи ягідної галузі України на цьому ринку.

Встановлено, що у світі та переважно у розвинутих країнах з високими доходами населення спостерігається зростання попиту на свіжі ягоди, ягідну продукцію, розширюється видовий склад ягід на світовому ринку.

Розглянуто структуру виробництва ягід за регіонами світу та за основними видами продукції – полуниці садової, малини, смородини, лохини. Виявлено основні причини зростання попиту на ягоди, як фактору зростання виробництва – здоровий спосіб життя, раціональне харчування, вегетаріанство, зручність і мода на вживання свіжих ягід та ягідної продукції. Проведено порівняння обсягів виробництва та поставок основних видів ягід на світовий ринок основними країнами-виробниками. Розміщення плантацій за країнами, регіонами, видами ягідних культур в світі нерівномірне. Україна належить до основних світових виробників малини та смородини. Спостерігається тенденція зростання обсягів виробництва ягід в окремих країнах як за рахунок зростання урожайності, впровадження інноваційних способів виробництва та організації бізнесу, так і розширення площ ягідних насаджень.

Головними факторами зростання експорту для українських виробників ягід стали глобальні тренди зростання попиту на ягідну продукцію в країнах з високими доходами споживачів; скасування імпорتنних квот до ЄС; державна фінансова підтримка галузі садівництва для закладання нових ягідних насаджень, будівництва холодильників, сортувальних ліній.

Розглянуто структуру та географію експорту ягідної продукції. В структурі експорту переважають заморожені ягоди. Більші переваги для експорту мають лохина, малина, дикорослі та органічні ягоди. Ягоди експортуються переважно до країн ЄС.

Визначено шляхи розширення участі українських виробників ягід на світовому ринку, в першу чергу ринку ЄС. Реалізація експортного потенціалу України на ринку ягід має здійснюватися шляхом розширення числа експортерів ягід, підвищення якості ягідної продукції через сертифікацію, пакування, логістику, формування належної інфраструктури експорту.

The article identifies current trends in the world market of fresh berries and berry products and identifies the place and prospects of the berry industry of Ukraine in this market.

It is established that in the world and mainly in developed countries with high incomes there is an increase in demand for fresh berries, berry products, expanding the species composition of berries on the world market.

The structure of berry production by regions of the world and by main types of products - garden strawberries, raspberries, currants, blueberries is considered. The main reasons for the growing demand for berries as a factor in the growth of production - a healthy lifestyle, a balanced diet, vegetarianism, convenience and fashion for the consumption of fresh berries and berry products.

A comparison of production volumes and supplies of the main types of berries to the world market by the main producer countries is made. The location of plantations by countries, regions, types of berry crops in the world is uneven. Ukraine is one of the world's leading producers of raspberries and currants.

There is a tendency to increase the production of berries in some countries due to increased yields, the introduction of innovative methods of production and business organization, and the expansion of the area of berry plantations.

The main factors of export growth for Ukrainian berry producers were global trends in demand for berry products in countries with high consumer incomes; abolition of import quotas to the EU; state financial support of the horticultural industry for the establishment of new berry plantations, construction of refrigerators, sorting lines.

The structure and geography of berry export are considered. The structure of exports is dominated by frozen berries. Blueberries, raspberries, wild and organic berries have greater export advantages. The berries are exported mainly to EU countries.

Ways to expand the participation of Ukrainian berry producers in the world market, primarily in the EU market, have been identified. Realization of Ukraine's export potential on the berry market should be carried out by expanding the number of berry exporters, improving the quality of berry products through certification, packaging, logistics, and the formation of an appropriate export infrastructure.

Ключові слова: *світовий ринок ягід; експорт; імпорт; сертифікація; виробництво ягід у світі; країни-виробники ягід; інфраструктура ягідного ринку;*

Key words: *world berry market; export; import; certification; berry production in the world; berry-producing countries; berry market infrastructure.*

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Сучасний світовий ринок ягід в останні роки розвивається стрімкими темпами. Обсяги торгівля ягодами у світі за останні 20 років зросли у 9 разів [1, с. 54]. Стрімке зростання об'ємів ягідного ринку відбувається під дією низки факторів, а саме збільшення кількості людей, перевагами яких є здорове харчування і відповідно збільшення споживання свіжих ягід; розвиток різноманітних практик вегетаріанства в якому широко використовуються ягоди; зростання доходів населення у провідних країнах, які можуть купувати дорогі продукти, до набору яких відносяться і окремі ягоди, перш за все органічні; широке використання через технологічні зручності ягід як наповнювачів у харчовій промисловості; пошук нових креативних, модних страв та продуктів де компонентами смаку чи дизайну є ягоди. Світовий ринок ягід стає складним, більш конкурентним, навіть глобальним, що вимагає підвищення якості та безпеки продукції, збільшення її різноманіття. Вагомим фактором, що визначає тенденції та перспективи розвитку українського ягідництва є зростання світового ринку ягід, що в свою чергу сприяє стрімкому закладанню нових ягідних насаджень українськими фермерами, пошуку шляхів для підвищення продуктивності ягідників, впровадженню інновацій у цьому секторі, формуванню нових форм організації ягідного бізнесу та кооперації малих товаровиробників для переробки ягід та експорту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню сучасного українського та світового ринків плодоовочевої продукції, у тому числі ягід присвячено роботи багатьох вітчизняних науковців: Сало І.А., Писаренка В.В., Духницького Б.В., Кернасюк Ю.В., Савенко Г.Є., Карасьової Н.А.

Дослідженням стану розвитку садівництва та тенденцій на ринку плодово-ягідної продукції опікуються фахівці Асоціації «Укрсадвинпром» (В.Печко), Асоціації «Ягідництво України» (І.Кухтіна) та експерти кількох проєктів підтримки галузі плодоовочівництва в Україні, провідні оператори та експерти відповідного ринку та товаровиробники ягідної галузі.

Проте дослідження актуальних проблем розвитку ягідництва в Україні, обґрунтування напрямів і джерел розбудови галузі, підвищення її конкурентоспроможності та присутності українських товаровиробників на світовому ринку залишається недостатньо вивченою. В даній статті було поставлено за мету розглянути тенденції розвитку світового ринку ягід, місце і перспективи в ньому України, проаналізувати причини привабливості ягідного бізнесу на експорт, та основні перешкоди у реалізації експортного потенціалу українських товаровиробників ягідної продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

В останні роки споживання ягід та ягідної продукції у світі зростає в основному за рахунок збільшення попиту з боку країн з високим рівнем доходів населення. Згідно статистичних даних світове споживання ягід зростає щорічно на 3-4%, а в країнах ЄС у двічі швидше – 8% [1]. Переважна частина ягідної продукції споживається у свіжому вигляді, значна заморожується для подальшої реалізації через торгівлю та використання у кондитерській і молокопереробній галузях переважно для наповнювачів, решта переробляється у харчовій промисловості на концентрати, джеми, желе, цукати, дропси, напої та інше.

Зростання світового ринку ягід та продукції з них обумовлено низкою сучасних трендів, пов'язаних з турботою про здоров'я та зручністю використовувати ягоди у харчуванні зайнятими людьми, серед них: Вегетаріанство. Ритейл-мережі запускають свої лінійки private label для вегетаріанців. За 5 років кількість товарів для вегетаріанців зросли у 3 рази.

Органіка. Ринок органіки з 2000 р. став індустрією, він виріс більш, ніж на 90 млрд доларів США, має власну розвинену інфраструктуру та окремі ритейл мережі.

Здоров'я та фітнес. Фреші, смузі, низькокалорійні продукти, фітнес тематика, це те, що підхоплюють найбільші бренди.

Відмова від цукру. Використання цукру безпосередньо пов'язують із зайвою вагою і погіршенням здоров'я.

Більше 60% продуктів в Європі з ягід уникають використання цукру [2].

Розміщення плантацій за країнами, регіонами, видами ягідних культур в світі нерівномірне. Проте їх вирощують у багатьох країнах світу. Полуницю культивують у понад 70 країнах, малину – більше ніж у 40 країнах, смородину – понад 30 країн. А найбільші площі чорниці та лохини в країнах Північної Америки та Європейського Союзу. Україна належить до основних світових виробників малини та смородини [3]. На ринку фруктів і ягід конкурують не окремі компанії, а цілі країни-виробники.

Світове виробництво ягід за оцінками експертів досягло 15,4 млн. т

Споживання ягід в країнах ЄС зростає надзвичайно швидко - до 8% щорічно і має всі шанси мати успіх, як у США, де роздрібні продажі м'яких ягід сягають близько 5,6 млрд доларів США. Натомість, споживання малини, лохини та ожини в ЄС зростає в 3-4 рази швидше, ніж суниці садової [2].

Через тендітну природу переважної частини ягід (вони швидко псуються під час транспортування та зберігання) більша їх частина у свіжому вигляді споживається на локальному рівні, в тих країнах та регіонах де вирощується, експорт складає лише 2,1 млн т, тобто близько 14%. Найбільш експортно придатна ягода для свіжого ринку – це лохина та деякі нішеві ягоди. Для решти видів свіжих ягід перебування у каналах розподілу обмежується кількома днями, тому експорт свіжих ягід не набуває стрімкого розвитку.

Рис. 1. Валове виробництво та експорт ягід у світі, млн т
[За даними, 2]

Світовий ринок виробництва м'яких ягід демонструє не лише збільшення виробництва, а й зміни його структури. Загальний обсяг виробництва всіх ягід у світі у 2017 році становив 13,4 мільйона тонн. До 2020, за прогнозом експертів, ця цифра у 2020 році складе до 15,4 мільйона тонн. Це удвічі більше, ніж у 2000 році. В тому числі, що з усього обсягу ягід, вироблених у 2017 році, 9,7 млн тонн припадає на суницю садову [2].

Суниця садова залишиться на позиції найпопулярнішої ягоди у структурі світового виробництва - 72,4%. ягід у світі припадає на цю культуру. При цьому й надалі виробництво буде зростати та вже у 2020 році становитиме 11,3 млн тонн. Обсяг світового виробництва у 2017 році склав 9,7 млн тонн, а експорт становив 1,8 мільйона тонн (у 2000 році цей показник був утричі меншим). Експорт, стверджують британські аналітики, продовжить зростати, і у 2020 році сягне 2,1 мільйона тонн [2]. Основне збільшення виробництва спостерігалось внаслідок розширення площ у Китаї, де з 2009 по 2018 рік площі під суницею садовою збільшилися з 77 до 111 тис. га. Більша частина суниці садової у Китаї йде на переробку. Понад 80% світового виробництва суниці садової припадає на 10 країн, при цьому частка Китаю складає - 35%. Також нарощують виробництво суниці садової у Мексиці, Туреччині та Єгипті [4, с.8].

Зростання попиту на малину призвело до збільшення площ під цією культурою. Якщо у 2015 році малина займала третє місце за обсягами виробництва серед м'яких ягід, то вже з 2016 р. вона піднялася на другу сходинку у рейтингу. Світове виробництво малини й ожини у структурі світового виробництва - 9,7%. Виробництво до 2020 року збільшиться до 1,4 млн тонн, експорт - 0,4 млн тонн. Для порівняння у 2017 році ці показники склали: 1,3 млн тонн (виробництво) та 0,3 млн тонн (експорт). Це у 2,3 разу більше, ніж у 2000 році. У 2020 р. тенденція нарощування виробництва цих культур зберігатиметься, однак не є такою інтенсивною розміщення виробництва малини та ожини за країнами є концентрованим, воно зосереджено в основному у Європі, на Росію та Польщу припадає 33-34% світового валового збору малини [2]. Північна Америка є другим найбільшим виробником цієї ягоди у світі - там щороку збирають близько 20% світового врожаю малини. У Мексиці з 2009 по 2018 рік валовий збір малини виріс майже у 10 разів: з 13,5 до 130 тис. тонн. Зростання врожаю було суттєвим у Сербії та Польщі - у 1.4 рази. Лише Росія поступово зменшує виробництво на 1-2% на рік. [4, с.9]

Виробництво всього асортименту смородини зосереджено у трьох країнах. Так, за результатами 2018 року 60% виробляється у Росії, 25% - у Польщі, 4% - в Україні, решта - інші країни світу. Світове виробництво смородини становить на рівні 630-680 тис. тонн., проте ця культура поступово втрачає привабливість для товаровиробників. Так, у 2009 році питома вага смородини у світовому виробництві ягід становила 7,2%, а у 2016 р. лише 5,2%. Такий тренд викликаний тим, що цю ягоду використовують переважно переробники, а їх ціни значно нижчі ніж на свіжому ринку, тому цікавість виробників скорочується.

З 2000 року суттєво зросли обсяги виробництва лохини. У структурі світового виробництва вона займає 12,7%. Виробництво буде зростати. У 2020 році прогнозується збільшення до 2 млн тонн. А її експорт складе у 2020 році 0,6 млн тонн. При тому, що у 2017 році ці показники склали: 1,7 млн тонн (виробництво) та 0,5 млн тонн (експорт), що у 2,5 разу більше, ніж у 2000 р.[2]

Що стосується розподілу виробництва по континентах, то лідером виробництва ягід сьогодні є Азія. Азія є найбільшим континентом за територією та за кількістю споживачів, а також за темпами приросту населення, тому така тенденція є закономірною. Разом із кількістю населення, зростають і показники споживання ягід.

За даними компанії Fresh4cast 42% всієї суниці садової у світі в 2017 році було вирощено у Китаї. 15% світового обсягу вироблено у США, 6% - у Мексиці, 5% - у Єгипті. Україна теж увійшла до світової статистики із показником у 1% світового виробництва суниці садової (на рівні із Німеччиною, Францією, Грецією, Італією, Нідерландами та Білоруссю).

Що стосується виробництва малини та ожини, то лідерами світового виробництва є Мексика (20%), США (17%), Росія (16%), Польща (12%), Сербія (8%). Українська частка у цьому виробництві сягає 3%.

Беззаперечними лідерами виробництва лохини є США (42%), Канада (23%) та Чилі (15%). Китай має лише 2% від світових обсягів, а Польща - 1% [2]. Значні обсяги лохини вирощують у ПАР та Новій Зеландії, проте віддаленість цих ринків не має впливу на найбільші ринки ягід - Північноамериканський та Європейський. Крім того, розташування цих країн у Південній півкулі, де врожай лохини збирають, коли в Європі та у Північній Америці зима. Найбільшими виробниками та експортерами ягід на світовий ринок виступають Іспанія, Мексика, Чилі, США, Канада, Марокко, Польща.

Частка України у світовому виробництві ягід незначна, проте присутність на окремих ринках та з певним видом продукції (малина, дикороси), наприклад, на ринку ЄС стає помітним. Загальні обсяги експорту становлять близько 14-16% внутрішнього виробництва. Зокрема, експорт свіжої ягоди - 4,1 тис. тонн (8,1 млн доларів США); замороженої ягоди - 45,4 тис. тонн (75,2 млн доларів США) [2]. зберігається домінування експорту замороженої продукції, включаючи дикорослі ягоди. Основний напрямок ринку збуту свіжих ягід - Білорусь. Основним напрямом збуту залишаються країни ЄС. Зростання поставок у Китай, Канаду та ін.

За останні роки галузь ягідництва в Україні демонструє відновлення: позитивну динаміку як валового збору, так і урожайності. За 20 років згідно офіційних статистичних даних, валове виробництво зросло більше ніж на 60% (з 83,1 тис. т до 136,7 тис. т). Зростання урожайності ягідних культур збільшилося на 66%. Найбільше зростання урожайності спостерігалось по суниці садовій - на 80% та малині і ожині більше ніж у 10 разів за період [5]. Втім, зростання комерційних насаджень, та експорту ягід, свідчать про те, що фактичні обсяги валового виробництва в Україні значно більше.

Так, за офіційними даними, у 2019 році в Україні лише під лохиною було зайнято 900 га, з яких 500 га були у плодоносному віці. За оцінками спеціалістів Державної служби статистики у 2019 р. валовий збір лохини в країні сягнув 2,3 тис. т [5]. Проте такі оцінки підлягають деяким сумнівам, оскільки за офіційними даними тільки у 2018 році експорт цих ягід майже вдвічі перевищував виробництво. За оцінками Асоціації «Ягідництво України», площі під лохиною щонайменше у 5-7 разів більші за статистичні, тобто навіть за середньостатистичної урожайності у 2019 році було зібрано як мінімум 10 тис. т [6, с.20].

Для українських виробників ягід одним з найцікавіших експортних ринків збуту є ринок Євросоюзу. Щороку країни ЄС імпортують заморожених дрібних ягід на суму 560 млн. євро. Частка України тут становить лише 45-60 млн. євро – близько 9% [7, с.11]. Якщо раніше з України експортувалися дикорослі ягоди, то підписання договору про Асоціацію з ЄС і як наслідок скасування імпортних квот до ЄС створило передумови для експорту свіжих і заморожених ягід з України. У 2018 році Україна експортувала переважно заморожені ягоди. Найпопулярнішою була дика чорниця: у замороженому стані її експорт сягнув 21,9 т (42,2 млн. євро), у свіжому – 1,2 т. [7, с. 11]. У цьому ж році було експортовано за кордон 12,9 тис. тонн (16,4 млн євро) свіжої – 1.37 тис. тонн. Заморожених полуниць експортували 4 тис. тонн (9,3 млн. євро), свіжих - 2,18 тис. тонн. Замороженої ожини – 1,89 тис. тонн, свіжої 0,19 тис. тонн. Лише лохина експортувалася виключно у свіжому вигляді – 1,35 тис. тонн. Інших ягід у замороженому стані було експортовано 10 тис. тонн, у свіжому – 0,67 тис. тонн [7, с. 11].

Таблиця 1.
Географія експорту ягід з України за роками, тонн

Країна/роки	2015	2016	2017	2018	2019
суниці садові					
Білорусь	56,9	2107,7	1501,6	991,2	423,9
Польща		18,0	51,9	48,0	367,9
Молдова	34,6	142,1	232,1	98,6	34,6
ОАЕ		0,9			1,7
Сауд. Аравія					0,3
малина					
Польща	313,2	673,2	961,3	879,6	860,3
Білорусь		46,4	238,3	195,6	74,9
Румунія			32,6	33,4	13,6
Словаччина					1,1
суниці садові морожені					
Польща	127,1	239,3	2095,7	2359,8	2356,6
Австрія	327,1	82,2	73,0	293,3	279,0
Чехія	1,2		37,3	36,1	218,6
Італія	157	2,9	90,8	30,2	165,1
малина та смородина морожені					
Польща	2222,3	4450,7	7587,1	7570,3	6832,7
Чехія	384,4	683,4	845,5	1890,4	2063,5
Литва	258,2	559,9	381,9	939,6	1158,7
Німеччина	562,5	1206,7	809,8	1198,7	1124,2
Австрія	180,5	635,5	1004,7	824,4	763,5
Франція	227,9	396,1	470,8	681,8	728,1
Італія	370,0	474,1	622,7	716,6	475,1

Джерело: [4, с. 13, 5]

Оцінка динаміки експорту ягідної продукції за країнами протягом п'яти років вказує на те, що присутність України на світовому ринку ягід зростає, та обсяги експорту з України з роками збільшуються, особливо замороженої продукції (табл. 1). Проте, структура експорту за країнами вказує на те, що лівова їх частка надходить до Польщі та Білорусі, де вирощуються значні обсяги власної ягідної продукції. Така ситуація пояснюється тим, що оператори ринку Польщі переробляють ягоди, а також займаються як член ЄС реекспортом.

Європейський ринок плодово-ягідної продукції для України найбільш привабливий, особливо для експорту ягідної продукції у свіжому вигляді, тому що:

- транспортування ягоди, особливо з Західних областей нетривале в часі, відстань доставки набагато менша ніж від деяких наявних експортерів ягідної продукції до ЄС;
- переваги землекористування в Україні порівняно з фермерами переважної більшості Європейських країн (1-2 га) полягають у можливості використання значних консолідованих площ (50-100 га) ягідників, що створює умови для формування необхідних для експорту товарних партій продукції, застосування сучасних ефективних технологій вирощування, післязбиральної доробки тощо.
- сучасний європейський ринок характеризується не лише ємністю (у країнах ЄС проживає понад 500 млн. людей), а й високими доходами населення порівняно з доходами населення в Україні.

Перспективними для замороженої української ягідної продукції можуть бути будь – які ринки, а розширення свіжого ринку потребує детального вивчення та апробації ринків віддалених країн, перш за все потреб споживачів, способів, вартості та умов постачання ягід.

Розширення присутності українських товаровиробників на світовому ринку ягід сприятиме подальша підтримка розвитку галузі з боку держави спрямована на розширення закладання ягідників, та на створення об'єктів інфраструктури для сортування, пакування, охолодження, заморозки тощо.

Не зважаючи на те, що держава виділяє немалі кошти на підтримку галузі, стрімкого її розвитку не спостерігається. Так, лише у 2018 році серед закладених 3,8 тис. га насаджень, які підлягали державній компенсації четверта частина складала ягідники, зокрема - 179 га приходилося на суницю садову, 743 га - ягідні кущові, у тому числі 480 га лохину [8, с.5]. Проте, 80% витрат на закладання саду держава компенсує потім, протягом року, або на початку наступного, а початкові інвестиції необхідні уже на етапі планування, купівлі саджанців. Крім того, повернення інвестованих коштів (крім виробництва суниці садової) починається лише через кілька років.

Ягідний бізнес особливо витратний як на стадії закладання насаджень, так і створенні інфраструктури для підготовки продукції до реалізації та експорту. На нашу думку, експортно-орієнтована модель ягідного бізнесу потребує:

- по-перше, значних інвестицій для створення та підтримки розвитку, у тому числі з боку держави;
- по-друге, при започаткуванні ягідного бізнесу, необхідно орієнтуватися на можливості його майбутнього масштабування, хоча б до 100- 200 га.

- по-третє, побудови прозорої моделі бізнесу, зрозумілої для інвестора або банку;
- по-четверте, розширення можливостей для інвестування - якщо виробник експортує свою продукцію на зовнішній ринок та заробляє валюту, то він може розраховувати на фінансування з-за кордону або в іноземній валюті від українських банків, за ставками набагато меншими ніж у гривні;

Експортна орієнтація вітчизняного ягідного бізнесу потребує подальшого розвитку інституцій та інфраструктури, які створюють правові, організаційні передумови та сприяють просуванню продукції українських товаровиробників на світовий ринок.

Одне з найважливіших інфраструктурних складових експортних операцій належить органам стандартизації та сертифікації, адже 60% в структурі нетарифних обмежень займають технічні вимоги, санітарні та фітосанітарні норми, тому на національному рівні повинна функціонувати ефективна сертифікаційна система з оптимальною кількістю уповноважених сертифікаційних організацій і аудиторських фірм (бажано міжнародного масштабу (Deloitte, PwC, EY, KPMG), що підтверджують дотримання умови виробництва та фінансового стану контрагентів [9, с.103].

Не зважаючи на те, що українські ягідні компанії активно проходять сертифікацію за міжнародними стандартами - стандартом Global G.A.P. (упродовж 2020 року такої сертифікат отримали 10 компаній) і G.R.A.S.P. та підвищують рівень якості та безпеки своєї продукції, кількість таких виробників ягід в Україні ще мало. Згідно з даними «Фруктового проекту», у липні 2020 року за стандартом Global G.A.P. у Польщі сертифіковано 384 виробники, Іспанії – 853. Чилі – 1094 [10, с. 9]

Важливою складовою в інфраструктурному забезпеченні експортноорієнтованої діяльності є консалтинг для суб'єктів ЗЕД , який включає проектний менеджмент експорту; бізнес-планування, підбір підрядників і профілювання контрактів; реінженірінг бізнесу; розробка концепцій і стислих презентацій проектів для покупців тощо [9, с.101].

Не зважаючи на те, що значну організаційну та інформаційну роботу у середовищі виробників ягід проводить Асоціація «Ягідництво України» шляхом проведення конференцій, супроводу грантових проектів, консультацій фахівців, просування продукції українських ягідників на закордонних виставках, кожен потенційний експортер має отримати знання, набуті певний досвід для просування своєї продукції на закордонні ринки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На світовому ринку ягід спостерігається зростання обсягів виробництва та експорту спричинене в основному зростанням попиту переважно в країнах з високим рівнем доходів населення та пріоритетами здорового свіжого, рослинного і різноманітного харчування.

Переважає частина валового виробництва ягід у країнах світу споживається у свіжому вигляді та реалізується на локальних ринках. Найбільшими споживачами такої продукції є Північна Америка, країни ЄС та Китай. Виробництво ягід у країнах світу переважно регіонально локалізоване за країнами світу через природно-кліматичні умови їх виробництва.

Виробництво ягід на експорт один з наймаржинальніших та перспективних видів сільськогосподарського бізнесу в Україні. Експортна складова у валовому виробництві ягід близько 14-16%, проте з роками вона зростає. Основними експортерами української ягідної продукції є Польща, Білорусь, країни ЄС та Велика Британія. В структурі експорту переважають заморожені ягоди. Більші переваги для експорту мають лохина, малина, дикорослі та органічні ягоди.

Для розширення присутності українських товаровиробників ягід на світовому ринку, подальшого розвитку галузі ягідництва України необхідно зосередитися на подальшому, більш глибокому проникненню на ринки країн ЄС, та інших країн; відродженні галузі за рахунок виявлення регіональних потенційних «осередків

росту» шляхом надання їм організаційної, інформаційної та фінансової підтримки; вивченні, популяризації та підтримці власного та зарубіжного досвіду розвитку різноманітних переважно сучасних, інноваційних моделей ягідного бізнесу; сприяти розбудові інфраструктури та інституцій сучасного ринку, діяльність яких спрямована на забезпечення якості та безпечності продукції і підвищенню конкурентоспроможності українських виробників ягід.

Список літератури.

1. Новий сезон на ринку фруктів та ягід: тенденції та перспективи. *Агробізнес сьогодні*. 2020. №11. С.54 – 57.
2. Прохорчук І. Світовий ринок ягід 2019: чи може бути «вижити» без трендів? URL: <https://www.growhow.in.ua/cvitovyvy-rynok-iahid-2019-chy-mozhna-bude-vyzhyty-bez-trendiv/>
3. Ринок ягідних культур в Україні та світі. URL: <http://ukrsadprom.org/blog/rynok-yagidnyh-kultur-v-ukrayini-ta-sviti/>
4. Коротич Ю. Ринок ягід у контексті пандемії. *Плантатор*. 2020. №6. С.8 – 13.
5. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: [http:// www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/). (дата звернення 12.01.2021).
6. Поперечна О. Лохина – ягода №1 в Україні за площею комерційних насаджень. *Ягідник*. 2020. №1. С.19 - 21.
7. Ринок заморожених ягід. *Плантатор*. 2020. №1. С.10 – 13.
8. Мельник С. Розвиток внутрішнього ринку ягід: державна допомога та нові можливості для переробки *Ягідник*. 2019. №1. С.4 - 7.
9. Карасьова Н.А. Інфраструктурне забезпечення експортної діяльності в аграрному секторі. *Бізнесінформ* 2016. №8. С.98 -103.
10. Українські компанії активно проходять сертифікацію за стандартом Global G.A.P. *Ягідник*. 2020. №4. С.9.

References.

1. “New season in the fruit and berry market: trends and prospects”, *Ahrobiznes sohodni*, vol. 11, 2020, pp.54 – 57.
2. Prokhorchuk, I. “World berry market 2019: can it "survive" without trends?”, [Online], available at: <https://www.growhow.in.ua/cvitovyvy-rynok-iahid-2019-chy-mozhna-bude-vyzhyty-bez-trendiv/> (Accessed 12 Jan 2021).
3. “The market of berry crops in Ukraine and the world”, [Online], available at: <http://ukrsadprom.org/blog/rynok-yagidnyh-kultur-v-ukrayini-ta-sviti/>
4. Korotych, Yu. (2020), “The berry market in the context of a pandemic”, *Plantator*, vol. 6, pp.8 – 13.
5. Statistical information of the State Statistics Service of Ukraine, available at: [http:// www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/) (Accessed 12 Jan 2021).
6. Poperechna, O. (2020), “Blueberry - berry №1 in Ukraine by area of commercial plantations”, *Yahidnyk*, vol. 1, pp.19 - 21.
7. “Frozen berries market”, *Plantator*, vol. 1, 2020, pp.10 – 13.
8. Melnyk, S. (2019), “Development of the domestic berry market: state aid and new opportunities for processing”, *Yahidnyk*, vol. 1, pp.4 - 7.
9. Karasova, N.A. (2016), “Infrastructural support of export activity in the agricultural sector”, *Biznesinform*, vol. 8, pp.98 -103.
10. “Ukrainian companies are actively certified according to the Global G.A.P.”, *Yahidnyk*, vol. 4, 2020, p.9.

Стаття надійшла до редакції 04.02.2021 р.